

SUOSITUKSET ohjatuille opetusharjoittelulle

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL

I Esipuhe

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry:n *Suosituks*et ohjatulle opetusharjoittelulle on tarkoitettu opetusharjoittelijoiden ja harjoittelun ohjaajien käyttöön. Lisäksi julkaisu tukee SOOLin jäsenyhdistysten edunvalvontaa ja opettajankoulutusyksiköiden harjoittelusta vastaavien työtä. Nämä suositukset ovat ainoa valtakunnallinen suositus ohjatulle opetusharjoittelulle, ja niiden kirjoittamisessa on pyritty huomioimaan kaikki opettajaksi opiskelevat. Suosituksia laadittaessa on tehty yhteistyötä opettajankouluttajien yhteistyöverkosto eNorssin, Suomen harjoittelukoulujen opettajat ry:n (SUHO) ja Suomen harjoittelukoulujen rehtorit ry:n (HARRE) kanssa sekä kuultu muita asiantuntijoita.

Ohjattu opetusharjoittelu on korvaamaton osa opettajankoulutusta. Opetusharjoittelulle on asetettu hyvin vähän vaatimuksia valtakunnallisesti. Yliopistolaissa opetusharjoittelusta todetaan vain, että yliopiston on järjestettävä opetusharjoittelua niissä yksiköissä, joissa opettajankoulutusta tarjotaan. Yliopistojen on lain mukaan ylläpidettävä riittävää määrää harjoittelukouluja ja yhteistyöpäiväkoteja, joissa järjestetään varhaiskasvatusta, esiopetusta, perusopetusta ja lukiokoulutusta. Tarkemmat määräykset opetusharjoittelusta annetaan jokaisen opettajankoulutusta tarjoavan korkeakoulun johtosäännössä. Korkeakoululla on opetusharjoittelun järjestämisen suhteen merkittävä päätösvalta, sillä edellä mainittujen esimerkkien lisäksi harjoittelun järjestämisestä ei ole muita määräyksiä.

Opetusharjoittelun suorittamiselle on annettu korkeakoulukohtaisesti useita eri mahdollisuuksia. Yleisivistävien oppilaitosten opettajankoulutukseen kuuluva harjoittelu järjestetään useimmiten yliopistojen harjoittelukouluissa, joissa ohjaus perustuu vahvasti tutkittuun tietoon. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksessa harjoittelu järjestetään tyypillisimmin kunnan päiväkodeissa, joissa on harjoittelun ohjaukseen koulutettua henkilökuntaa. Päiväkodit, joissa opetusharjoittelua on mahdollista suorittaa, toimivat läheisessä yhteistyössä yliopistojen kanssa. Henkilökohtainen ohjaus on opetusharjoittelun erityinen osa, jonka avulla opiskelijalle rakentuu käsitys opettajuudesta. Samalla opiskelija saa omakohtaista kokemusta

opettajan keskeisistä osaamisalueista, kehittää opettajaidentiteettiään ja kasvaa opetusalan ammattilaiseksi.

Tämä asiakirja sisältää SOOLin suosituksia ohjatulle opetusharjoittelulle ja niitä tulee käyttää tarkoituksenmukaisesti osana opettajankoulutuksen kehittämistä ja harjoittelijoiden edunvalvontaa.

OAJ:n *Eettiset periaatteet* ohjaavat jokaisen opettajan ja harjoittelijan työtä.

SUOSITUKSET OHJATULLE OPETUSHARJOITTELULLE 2020

Ensimmäiset SOOLin suositukset opetusharjoittelulle julkaistiin vuonna 2006. Suositukset on tämän jälkeen päivitetty vuosina 2011 ja 2015. Vuoden 2020 suositukset on päivitetty vastaamaan uusinta opetussuunnitelmaa sekä puuttumaan ajankohdaisiin opetusharjoitteluita koskeviin ongelmiin.

Suosituksesi-asiakirjan päivittämissuunnitelman vastuuhenkilöt halusivat tuoda opettajaopiskelijoiden ajankohtaiset huolet ja toiveet esille opetusharjoitteluihin liittyen. Työryhmän jäsenet tapasivat opettajaopiskelijoita useilla eri kampuksilla ympäri Suomen syyslukukauden 2019 aikana ja haastattelivat heitä opetusharjoitteluihin liittyen. Lisäksi paikallisesti eriyettyihin verkkokyselyihin vastasi yhteensä 117 opiskelijaa. Tarkoituksena oli nostaa esiin teemoja, jotka toistuvat opiskelijoiden odotuksissa ja kokemuksissa.

www.sool.fi

#opeopiskelijat

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry 2020

II Harjoittelun sisältö

Ohjatun harjoittelun tarkoituksena on antaa mahdollisimman kattava ja realistinen kuva opettajan työstä sekä vahvistaa ja kehittää omaa opettajan ammattidentiteettiä onnistumisten kautta. Harjoittelun aikana sovelletaan opettajankoulutuksessa opiskeltuja sisältöjä turvallisessa ympäristössä harjoittelun ohjaajan tukemana. Harjoittelun tavoitteena on saada kokemusta opettajan ammatin perusarjesta sekä päästä kokeilemaan erilaisia työskentelytapoja. Harjoittelun kuuluu olla tarkoituksenmukaista, eikä harjoittelijalle pidä teettää oppilaitoksessa muuta kuin opettajan työhön kuuluvia tehtäviä.

Sen lisäksi, että opiskelija pääsee itse harjoittelemaan käytännössä oppimiaan sisältöjä, tulee hänen myös saada mahdollisuus seurata eri opettajien työskentelyä. Tähän kuuluvat myös kanssaopiskelijat. On suotavaa, että opettajankoulutusyksikö ja harjoittelukoulu suunnittelevat aikataulutukset yhdessä, jolloin mahdolliset päällekkäisyydet minimoidaan. Harjoittelun kanssa kulkevien kurssien pitää olla tarkoituksenmukaisesti linkitettyjä toisiinsa.

Opetuksen ja sen suunnittelun lisäksi opetusharjoittelussa perehdytään opettajan työn eri osa-alueisiin muun muassa seuraavin tavoin: opetuksen havainnointi, arviointi ja arviointimenetelmien laatiminen, luennot ja rinnakkaiskurssit, osallistuminen oppilaitoksen toimintaan, ryhmäohjaukset, henkilökohtaiset ohjaukset, portfolion kokoaminen, reflektointi, kokemusten vaihtaminen muiden harjoittelijoiden kanssa, tiedon etsiminen, vertaisarviointi.

ERILAISIA OPETTAJIA

Opettajat työskentelevät pääosin päiväkodeissa, kouluissa ja muissa oppilaitoksissa. Koulutus-, kasvatust- ja tutkimusalalla työskentelee varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opettajia, päiväkodin johtajia, luokanopettajia, lehtoreita, erityisopettajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia, erityisluokanopettajia, aineenopet-

tajia, opinto-ohjaajia, opetus- ja sivistystoimen johtajia, rehtoreita, ammatillisia opettajia, yliopisto-opettajia, yliopettajia sekä taiteen perusopinnojen että vapaan sivistystyön opettajia. Opettajat voivat olla myös päätoimisia tai sivutoimisia tunti-opettajia.

Opetuksen ja kasvatuksen lisäksi opettajan työhön ja opettajana kasvamiseen kuuluu esimerkiksi: arviointi, hallinnolliset tehtävät, oppilashuolto, valvonta, virka-ase-
man määräämät lainvoimaiset vastuut ja velvollisuudet, opettajan ja kodin välinen yhteistyö, moniammatillinen yhteistyö, opettajien välinen yhteistyö, oppilaskunta-
toiminta, jatkuva oppiminen.

III Harjoittelijoiden hyvinvointi

Opiskelijoiden ajankohtaisia ajatuksia harjoittelusta:

- ➔ Ennen harjoittelua: Innostaa ja jännittää, joskus pelottaa tai ahdistaa
- ➔ Huolettaa: Oma jaksaminen, epätietoisuus harjoitteluun liittyvistä asioista ja tehtävistä
- ➔ Odotukset: Käytännön kokemus, uudet näkökulmat, oman opettajuuden kehittyminen, erikoistuminen omalle alalle
- ➔ Tätä toivotaan lisää: ongelmatilanteiden käsittely (esim. kiusaaminen)
- ➔ Harkan sujuvuutta lisää: riittävä ohjaus ja ohjaajien ammattitaitoisuus, keneltä kysyä neuvoa harjoitteluun liittyvissä asioissa
- ➔ Ohjaukselta toivotaan: rakentavaa palautetta, kehitysehdotuksia, yksilöllistä kohtaamista, tasapuolisuutta ja selkeitä linjoja
- ➔ Kehitettävää: Tiedottaminen ja epätietoisuuden vähentäminen

Vastaukset on kerätty asiakirjan valmistelussa työryhmän toteuttamilla kyselyillä ja haastatteluilla.

HARJOITTELUSSA JAKSAMINEN

Opettajankouluttajien yhteistyöverkosto eNorssi kerää vuosittain arviointitietoa ohjatun harjoittelun järjestämisestä valtakunnallisella verkko-opiskelijakyselyllä. Vuosien 2016–2019 palautteissa näkyvin huolta herättävä asia on opiskelijoiden kokemus kiire. Lukuvuonna 2018–2019 27 prosenttia vastanneista (1 139 opiskelijaa) koki tasaisesti kiirettä ja kiireettömyyttä, mutta 26 prosenttia koki useammin kiirettä ja 10 prosenttia eniten kiirettä (eNorssi 2019).

FREEPIK/MACROVECTOR

Opetusharjoittelu on luonteeltaan intensiivisempää kuin muu opiskelu ja se vaatii harjoittelijalta aktiivista sitoutumista. Ohjaavan opettajan mentorointi ja vinkit jaksamiseen ovat opiskelijalle kullan arvoisia. Ohjaavan opettajan ei ole tarkoitus toimia opiskelijan terapeutina, mutta opiskelijan jaksamisen tukeminen auttaa jaksamaan harjoittelun loppuun asti. Opiskelija saa harjoittelusta eniten irti, kun saapuu harjoitteluun työkykyisenä ja terveenä.

MISTÄ APUA HYVINVOINTIIN?

Jokaisella harjoittelulla on harjoittelukoordinaattori ja vastaavat opettajat, jotka vastaavat kysymyksiin harjoittelusta ja ovat päävastuussa sen toteuttamisessa. Lisäksi oma harjoittelun ohjaava opettaja auttaa ongelmatilanteissa ja ohjaa eteenpäin vaikeissa kysymyksissä. Tukenasi ovat myös SOOL sekä paikalliset ylioppilas- ja opiskelijakunnat.

IV Alakohtaisia huomiota

Huomiot on koostettu päivitystyöryhmän haastatteluista ja kyselyistä nousseista teemoista. Monet teemoista tulivat esille myös useammilla koulusaloilla.

VARHAISKASVATUS

- Tiedonkulun korkeakoulun ja päiväkodin välillä tulee olla toimivaa. Opiskelijan tehtävä ei ole toimia viestinvälittäjä.
- Ohjaavilla opettajilla eri päiväkodeissa tulee olla asianmukaiset ja yhtenevät tiedot tietyn harjoittelun sisällöstä ja vaadittavista suorituksista.

LUOKANOPETTAJAT

- Harjoitteluita koskevien tietojen on oltava kootusti yhdessä paikassa verkkoalustalla.
- Opiskelijaa on ohjattava suunnittelemaan oppitunteja niin, että käytetty työmäärä pysyy kohtuullisena opiskelijan hyvinvointiin ja harjoittelun opintopisteisiin nähden.
- Opiskelija tulee tutustuttaa luokan ja oppilaitoksen toiminta- sekä työskentelykulttuuriin. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus toteuttaa opetusta eri tavoin pedagogisin perustein yhteisymmärryksessä opettajan kanssa.

AINEENOPETTAJAT

- Ohjaajan tulee käydä opiskelijan kanssa konkreettisesti läpi, miten kiusaamis- ja ongelmatilanteisiin voi puuttua. Todellisten tai kuviteltujen esimerkkien käsittelemisen avulla opiskelija saa työkaluja puuttua tuleviin tilanteisiin.
- Harjoittelussa tulee opiskelijalla olla mahdollisuus oppia kattavasti koulun arjen käytäntöjä ja rutiineja, kuten työrauhan ylläpitoa ja oppilaanohjausjärjestelmien käyttöä.

ERITYISOPETTAJAT

- Harjoittelun tulee antaa todenmukaista kuvaa nykypäivän koulumaailmasta ja työskentelystä lasten ja nuorten parissa.
- Opiskelijalla on oikeus saada uusia ja erilaisia näkökulmia ja ideoita käytännön opetustyöhön.

OPINTO-OHJAAJAT

- Opiskelijan tulee saada opinto-ohjaajan työstä monipuolinen kuva.
- Harjoittelun tulee antaa selkeä kuva opinto-ohjaajan roolista ja vastuualueista oppilaitoksessa.
- Harjoittelijan tulee saada valmiuksia toiminnan eriyttämiseen eri oppilaiden kanssa.

AIKUISPEDAGOGIT

- Harjoitteluista merkittävän osa tulee tapahtua aikuisten ihmisten opettamisena.
- Ohjaava opettaja ei voi kaataa omia vastuitaan opiskelijalle.

V Opiskelijalle

Opijasi ovat aina etusijalla. Vaikka olet harjoittelussa, niin oppijasi elävät normaalia arkea omassa oppilaitoksessaan. Tärkeintä on heidän turvallisuutensa ja oikeutensa laadukkaaseen opetukseen, josta vastaa viime kädessä luokan/ryhmän oma opettaja.

Opiskelijan vastuu on suorittaa harjoittelu annettujen tavoitteiden mukaisesti, sekä suorittaa harjoittelussa annetut tehtävät. Ennen harjoittelujakson alkua opiskelijan on perehdyttävä koulutusohjelmansa harjoittelusuunnitelmaan huolella ja sitouduttava työskentelyyn oppilaitoksessa. Lisäksi opiskelijan tulee tutustua opetusryhmänsä ja harjoittelupaikkansa toimintaan ennen opetuksen harjoittelun aloittamista.

Opiskelijan tulee muistaa toimittaa harjoitteluun tarvittavat dokumentit ilmoitettuun päivään mennessä vastuupettajalle tai harjoittelun järjestäjälle. Työskentely lasten ja nuorten kanssa vaatii yleensä rikostaustaotteen näyttämistä ja mahdollisesti muita oppilaitoksen vaatimia lomakkeita. Opiskelijan tulee itsenäisesti noutaa nämä lomakkeet ja palauttaa ne vaadittuun päivämäärään mennessä.

Harjoittelun tavoitteiden tulee olla pohjana opiskelijan henkilökohtaisille tavoitteille, jotka harjoittelijan tulee muodostaa ennen harjoittelun alkamista. Ohjaava opettaja ja opiskelija käyvät yhdessä läpi opiskelijan asettamat tavoitteet sekä pohtivat, miten ne on mahdollista saavuttaa harjoittelujakson aikana. Harjoittelun jälkeen ohjaaja ja opiskelija arvioivat, miten asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Opettajan työn eettisyyttä, arvoja ja ihanteita on hyvä pohtia, sillä niistä rakentuu opettajuuden ammatillinen perusta.

Opiskelijan tulee itsenäisesti tutustua valtakunnalliseen oman alansa opetussuunnitelmaan. Opetussuunnitelma ohjaa opettajan työtä ja koska harjoittelija toimii opettajana harjoittelussa, koskee opetussuunnitelma myös häntä. Opetussuunnitelmaa käsitellään useasti jo opintojen aikana, mutta harjoittelijan tulee myös itse aktiivisesti lukea oman alansa opetussuunnitelma ja linkittää sitä opetukseensa.

Harjoittelijan tulee perehtyä myös oppilaitoskohtaiseen opetussuunnitelmaan, mahdollisesti yhdessä ohjaavan opettajan kanssa.

Opettajana kehittyäkseen harjoittelija tarvitsee rakentavaa palautetta työskentelystään. Ilman tarvittavaa itsereflektointia harjoittelijan ammatillinen kehitys ei tule kehittymään yhtä vahvasti kuin pedagogisesti pätevän palautteen saaneella opiskelijalla.

Opiskelijan harjoittelusta antama palaute on tärkeää harjoitteluiden laadun ja kehittämisen varmistamiseksi. Tämän vuoksi palautteenannon tulee olla osana opintosuoritusta.

Opiskelijalla on läsnäolovelvollisuus harjoittelupaikassa koko opetusharjoittelun ajan. Opiskelijan tulee tutustua harjoitteluyksikön toimintatapoihin ja noudattaa yhteisiä pelisääntöjä.

Jos tarvitset apua, älä epäröi kysyä!

OPIKELIJAN MUISTILISTA

- ➔ Harjoittelussa olet oppilaalle turvallinen aikuinen, ja osaltasi vastuussa tämän oppimisesta.
- ➔ Valmistaudu harjoitteluun hyvin kertaamalla jo oppimaasi.
- ➔ Suunnittele harjoitteluviikkojen aikataulu siten, että sinulle jää myös aikaa palautumiselle.
- ➔ Harjoitteluita on erilaisia, tiedosta mitkä ovat kyseisen harjoittelun tavoitteet ja tee itsellesi tavoitteet harjoitteluun.
- ➔ Harjoittelu ei ole opettajuuden sijaisuutta.
- ➔ Sinua koskee salassapitovelvollisuus.
- ➔ Priorisoi mikä on tärkeintä, harjoittelun voi myös suorittaa seuraavana vuonna.
- ➔ Harjoittelussa saa epäonnistua, koita oppia virheistä ja nauti onnistumisista.
- ➔ Ohjaaja on velvollinen antamaan palautetta ja ohjausta.
- ➔ Muut harjoittelijat ovat korvaamaton vertaistuki harjoitteluissa.
- ➔ Et voi missään nimessä tulla harjoitteluun päihteiden vaikutuksen alaisena.
- ➔ Jos olet estynyt saapumaan sovittuun aikaan, ilmoita siitä hyvissä ajoin ohjaajallesi.

VI Harjoittelunohjaajalle

Jotta opiskelijalle voidaan taata parhain mahdollinen oppimiskokemus, tulee ohjaajalla olla ajankohtainen koulutus ja perehdytys harjoittelijan ohjaamiseen.

Harjoittelunohjaajien koulutus ja perehdytys ovat oppilaitoksen sekä opettajan-koulutusyksikön vastuulla. Täydennyskoulutukset mahdollistavat parhaimmat mahdolliset tulokset ohjauksessa.

Jos ohjaava opettaja ei jostain syystä voi olla ohjaamassa harjoittelua, tulee opiskelijalle turvata harjoittelun jatkuminen pätevässä ohjauksessa ilman, että harjoittelijalle syntyy ylimääräistä työtä. Harjoittelu ei voi myöskään venyä ilman opiskelijan lupaa pidemmäksi kuin se on harjoittelun alkaessa ilmoitettu.

Ohjaajan tulee antaa ohjausta ja palautetta opiskelijakohtaisesti. Vaikka harjoittelussa olisi useita opiskelijoita samanaikaisesti, henkilökohtainen ohjaus ja palaute on yksi olennaisimpia harjoittelun osia. Opiskelijan on pyydettyessä saatava kahdenkeskistä palautetta. Ohjaajan tulee myös perustella omaa palautettaan pedagogisesta näkökulmasta, minkä lisäksi sen tulee olla asiallista, analyttistä ja rakentavaa.

Harjoittelun ohjaaja ei saa puuttua harjoittelijan henkilökohtaiseen elämään, mikäli tämä ei vaikuta harjoittelijan työpanokseen. Harjoittelijan ja ohjaajan suhde tulee olla ammattimainen. Ohjaajan ja opiskelijan tulee kohdella toisiaan arvokkaasti ja tehdä yhteistyötä harjoittelun edistämiseksi. Molempien tulee kunnioittaa toistensa yksityiselämää.

Ohjaajan ja harjoittelijan tulee sopia keskenään aikatauluista ja toimia yhteisten suunnitelmien mukaan. Ohjaajalla ja harjoittelijalla on myös molemmilla oikeus viikonloppuun ja muihin vapaisiin.

VII Opettajankoulutusyksikölle

Opettajankoulutusyksikön vastuulla on harjoitteluiden järjestäminen. Ohjattu harjoittelu tulee olla tarkoituksenmukainen ja opiskelijan opintojen vaiheeseen suhteutettu. Harjoitteluiden tulee olla tavoitteellisesti erilaisia, ja tavoitteiden tulee olla sopivat suhteessa opiskelijan taitoihin. Ensimmäisen harjoittelun olisi hyvä olla orientoiva harjoittelu, jossa opiskelija tutustuu opettajan työhön ja oppilaitoksen arkeen. Myöhemmissä harjoitteluissa opiskelijalle voi antaa asteittain enemmän vastuuta opetuksen toteuttamisesta. Harjoitteluita suunnittelevaan ryhmään täytyy kuulua edustajia ainakin opettajankoulutusyksiköstä, harjoittelun ohjaajista sekä opiskelijoista.

Opettajankoulutusyksikön, harjoittelupaikan ja opiskelijan välinen kommunikatio tulee olla sujuvaa ja jatkuvaa sekä harjoittelua ennen että sen aikana. Näin varmistetaan, että opiskelija tietää milloin harjoittelu järjestetään ja mitä hänen pitää tehdä ennen harjoittelua ja sen aikana. Opetettavan aineen didaktikko toimii oppiaineen teorian ja käytännön linkittäjänä ja harjoitteluohjaajat mahdollistavat teorian tuonnin käytännön oppitunteihin. Tämän takia olisikin tärkeää, että opettajankoulutusyksikön ja harjoittelukoulun harjoitteluun liittyvät henkilökunnan jäsenet tapaisivat tilaisuudessa, jossa varmistetaan, että kaikki ovat samalla sivulla harjoittelun sisällöistä.

OHJATUN HARJOITTELUN TAVOITTEET

Opettajankoulutusyksikön vastuulla on antaa harjoittelulle selkeät tavoitteet. Harjoittelijalla tulee olla koko harjoittelun aikana tieto siitä, miksi hän on harjoittelussa ja mitä hänen kuuluu siellä tehdä. Opiskelijan tehtävänä on pitää huoli, että harjoittelun tavoitteet toteutuvat ja antaa tästä palautetta. Koulutusyksikön täytyy ottaa palaute huomioon harjoittelua kehittäessä.

Harjoittelijan tulee tietää, miten harjoittelun tavoitteet saavutetaan. Jokaista harjoittelijaa tulee koskea samat ohjeet harjoittelun hyväksytystä suorittamisesta riippumatta harjoittelupaikasta, opiskelijasta tai mistään muusta syystä.

VIII Harjoittelupaikat

Harjoittelu ei saa aiheuttaa harjoittelijalle ylimääräisiä kustannuksia. Jos opettajan-koulutusyksikön määräämän harjoittelupaikan sijainti tai pakollinen opetusmateriaali aiheuttaa opiskelijalle ylimääräisiä kustannuksia, tulee yksikön kompensoida ne.

Opetusharjoittelu tulee olla mahdollista suorittaa usealla eri tavalla, mutta lähtökohtaisesti oman koulutusalan puitteissa. Kaksoiskelpoisuutta suorittaville tulisi olla mahdollisuus päästä harjoittelemaan kaikkia tutkinnon pätevöittäviä aloja. Harjoittelijan tulisi päästä toteuttamaan harjoitteluaan niissä kaikissa ikäryhmissä ja niitä kaikkia oppiaineita, mihin hän tulee olemaan pätevä opettamaan. Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijan tulisi myös päästä harjoittelemaan sekä varhaiskasvatukseen että esiopetukseen, sillä heidän tutkintonsa pätevöittää molempiin. Lisäksi opetusharjoittelijalle tulee olla mahdollisuus hyödyntää sivuaineestaan saamaa osaamistaan opetusharjoittelussa.

Opetusharjoittelua tulee olla mahdollista suorittaa erilaisissa oppimisympäristöissä, sekä oppilaitoksessa että myös sen ulkopuolella. Harjoittelu ei voi olla todenmukaisesti opettajan työtä kuvaavaa, jos harjoittelija ei voi toteuttaa opetusta useissa ympäristöissä. Harvinaisemmat harjoittelupaikat kuten sairaala- ja vankilakoulut ovat tärkeitä erityispedagogiikan opiskelijoille. Lisäksi harjoittelupäiväkohtien kehittäminen on erittäin tärkeää, jotta jokaiselle varhaiskasvatuksen opettajalle voidaan taata laadukas ja tasavertainen harjoittelu.

Vähintään yksi harjoittelu tulee saada suorittaa itse valitsemassa oppilaitoksessa tai muussa pedagogisesti perustellussa harjoittelupaikassa. Tällöin opiskelijalla on vastuu pitää huolta siitä, että hän saa tarpeeksi ohjausta ja palautetta. Tämän harjoittelun ei tule välttämättä tapahtua siinä oppilaitoksessa, mihin opiskelijan tutkinto hänet valmistaa. Opettajankoulutusyksikön tulee kertoa harjoittelumahdollisuuksista hyvissä ajoin ennen harjoittelun alkamista.

IX Arviointi ja palaute

Opiskelijan suoriutumisen arviointi ja ohjaajan antama palaute ovat merkittävä osa harjoittelua, sillä opiskelijalla on mahdollisuus kehittyä opettajana ja rakentaa opettajaidenteettiään niiden pohjalta. Opiskelijan tulee muistaa, että ohjattujen harjoitteluiden arviointikriteereissä on paikkakuntakohtaisia ja opiskelualakohtaisia eroja.

Arvioidessaan harjoittelijaa ohjaajien tulee kiinnittää huomiota opiskelijan sitoutumiseen, vuorovaikutukseen, asiantuntemukseen, oppiaineiden tai sisältökokonaisuuksien hallintaan, pedagogisiin ja didaktisiin ratkaisuihin sekä tavoitteellisuuteen ja arviointikykyyn. Ohjaavan opettajan tulee ilmoittaa harjoittelijalle hyvissä ajoin, mikäli opiskelijan suoritukset ovat olleet puutteellisia. Opiskelijan on oltava tietoinen, miten harjoittelua voidaan täydentää.

Arvioinnissa tulee huomioida opiskelijan asettamien henkilökohtaisten tavoitteiden toteutuminen. Harjoittelussa on olennaista oppia asettamaan realistisia tavoitteita ja tiedostamaan oman opettajuuden kehittymistä. Ohjaajalta saatavan palautteen ja itsearviointin lisäksi opiskelijan on opittava antamaan kohdennettua vertaispalautetta.

Hyväksytyt opintojakso edellyttää, että opiskelija suoriutuu harjoittelujakson tavoitteista sekä annetuista tehtävistä tuntimäärien mukaisesti. Mikäli opetusharjoittelijalla on puutteita jossakin vaadituista osioista, on hänen tehtävä määrätyt täydentävät suoritukset. Harjoittelun järjestävän opettajankoulutusyksikön on annettava opiskelijalle mahdollisuus täydentää harjoittelunsa hyväksytyksi tarpeen niin vaatiessa.

Opetusharjoittelijan antama palaute ohjaavalle opettajalleen on mahdollisuus ohjaajan ammatilliseen kehittymiseen ja koko harjoittelujärjestelmän kehittämiseen – tästä syystä opiskelijan harjoittelujaksosta antaman palautteen tulee olla yhtenä edellytyksenä hyväksytylle ohjatulle opetusharjoittelulle. Palautteessa tulee olla mahdollisuus arvioida harjoittelun ohjauksen toimivuutta. Palautetta on kerättävä yksikkökohtaisesti ja valtakunnallisesti, jotta harjoittelua voidaan kehittää vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan haasteisiin.

Palautteen ja arvioinnin on oltava jatkuvaa ja vuorovaikutteista opiskelijan ja ohjaavan opettajan välillä koko opetusharjoittelun ajan. Opiskelijalla on velvollisuus ottaa palaute vastaan ja tarvittaessa hyödyntää sitä omassa opetuksessaan.

*Study without reflection is a waste of time; reflection without study is dangerous.
(kiinalainen sananlasku)*

X Harjoittelu ja opetussuunnitelma

Opiskelijat tulee opintojen aikana perehdyttää perusopetussuunnitelman, lukion opetussuunnitelman, esiopetussuunnitelman, varhaiskasvatussuunnitelman tai muun harjoitteluoppilaitoksessa käytössä olevaan opetussuunnitelman käyttöön opetuksen työkaluna.

Perehtyminen opetussuunnitelmiin tulee olla osa kasvatustieteen opintoja sekä käytännön suunnittelutyötä harjoitteluiden yhteydessä. Ohjaavan opettajan tulee harjoittelun aikana opastaa opetussuunnitelman käyttämiseen opetuksen tavoitteiden, sisältöjen ja arvioinnin suunnittelussa.

Opetusharjoittelussa tulee hyödyntää ajanmukaisinta lainvoimaista opetussuunnitelmaa. Mahdolliset uudistukset tulee pyrkiä hyödyntämään harjoitteluiden sisällöissä. Nykyisistä opetussuunnitelmista (2020) etenkin laaja-alaisuus ja yhteisopettajuus tulee huomioida harjoittelussa.

KESTÄVÄ KEHITYS HARJOITTELUSSA

Arvokasvatus on osa kaikkien opettajien työtä. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus harjoitella opetussuunnitelmien linjaamaa arvokasvatusta osana harjoittelua antaen erilaisia työkaluja teeman käsittelyyn.

Opettajat ovat yhteiskunnallisen muutoksen eturintamassa kasvattamalla tulevaisuuden sukupolvia. Ilmastokasvatus tulee ottaa pysyvästi mukaan opettajankoulutuksen ohjattujen harjoitteluiden sisältöihin ja tavoitteisiin.

Opetusharjoittelun tulee antaa opiskelijalle taitoja opettaa kestävää kehitystä oppiainerajat ylittävänä teemana. Opetusta voidaan harjoitella monialaisin oppimiskokonaisuuksiin sekä arjen opetuksen pienissäkin valinnoissa.

Kestävä kehitys pitää ekologisen kestävyuden lisäksi sisällään taloudellisen sekä sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden. Kaikkia näitä teemoja tulee opetusharjoittelussa käsitellä.

XI Työelämätaitojen harjoittelu

Opetusharjoittelussa on mahdollisuus lisätä opiskelijoiden työelämävalmiuksia ja työelämään kiinnittymisen kannalta työnkuvan keskeisiä asioita. Opiskelijat kokevat ainakin seuraavat koulumaailmassa esiintyvät hyvinvointiin liittyvät ilmiöt tällä hetkellä ajankohtaiseksi: kiusaaminen, turvallisuus, työrauhan ylläpitäminen, monialainen oppilashuolto, ensiaputaidot sekä sukupuolisensitiivinen kasvatus.

Harjoittelijalla tulee olla tiedossa, miten oppilaitoksessa käsitellään kiusaamista, syrjintää ja miten niihin puututaan, sekä miten oppilaitoksessa kasvatetaan sukupuolisensitiivisellä otteella. Harjoittelun aikana opiskelijalle tulee kertoa miten oppilaitoksessa näitä ilmiöitä käsitellään tilannetta ennen ennaltaehkäisevästi, tilanteen tapahtuessa sekä tilanteen jälkipuinnissa. Opiskelijan tulee saada ohjausta ryhmänhallintataitojen kehittämiseen.

Harjoittelijan tulee saada osallistua harjoittelupaikan poistumis- ja paloharjoitukseen sekä saada tietoa niiden järjestämisestä. Palohälytys tai jokin muu hälytys saattaa käynnistyä mihin aikaan tahansa, jopa harjoittelun aikana. Opettaja on vastuussa oikeasta tilanteesta, mutta myös harjoittelijan tulee tietää, miten palohälytyksessä toimitaan. Ohjaava opettaja on velvollinen opastamaan harjoittelijalle poistumistietä sekä neuvomaan miten toimia vaaratilanteessa, mikäli näitä ei ohjeisteta yleisissä harjoituksissa yms. Opiskelijalla olisi hyvä olla mahdollisuus harjoitella turvallisuustaitoja kontrolloidussa ympäristössä harjoittelun aikana.

XII Loppusanat

Opetusharjoittelu on monelle vuoden kohokohta, kun opiskelija pääsee vihdoinkin soveltamaan luentosalissa opittua tietoa kentällä. Toisille se on jännittävä tai jopa pelottava kokemus, minkä toivotaan menevän nopeasti pois alta. Kaikille se on kuitenkin korvaamaton kokemus opetustyöstä, josta opiskelija saa enemmän kokemusta ja vahvistusta oikean alan valinnalle kuin mistään muusta opintojaksosta.

Suosituksien ohjatulle opetusharjoittelulle on asiakirja, jonka tavoitteena on luoda opetusharjoittelusta mahdollisimman kattava ja tasavertainen jokaiselle harjoittelijalle koulutusalaan tai -paikkakunnasta riippumatta. SOOL seuraa, kuinka suosituksien toteutuvat opettajankoulutuksessa.

TYÖRYHMÄ

Markus Helin, luokanopettajaopiskelija, SOOLin hallituksen jäsen 2019–2020
Vili Peltomäki, luokanopettajaopiskelija, SOOLin hallituksen jäsen 2019–2020
Enni Keski-Saari, aineenopettajaopiskelija
Petro Pitkänen, aineenopettajaopiskelija
Johannes Sulku, aineenopettajaopiskelija
Susanna Vesämäki, varhaiskasvatuksen opettajaopiskelija

YHTEISTYÖSSÄ

eNorssi – Opettajankouluttajien yhteistyöverkosto
Harre – Suomen harjoittelukoulujen rehtorit ry
Suho – Suomen harjoittelukoulujen opettajat ry

Suosituksien ohjatulle opetusharjoittelulle -asiakirjasta saa kaikista eniten irti, kun sitä käytetään yhdessä SOOLin *Tavoitteet opettajankoulutukselle* -asiakirjan kanssa.

Katso myös SOOLin verkkosivuita ohjaavien opettajien neuvot harjoittelijalle sekä kootut vinkit ohjaajalle: sool.fi/vaikuttaminen/harjoittelut

SUOSITUKSET
#opeopiskelijat

**APUA JA TUKEA
OPISKELIJALLE TARJOAVAT:**

SOOL

Oma ainejärjestö tai opiskelijayhdistys

Ylioppilas- tai opiskelijakunta